

Úroveň komunikace mezi českou a německou částí euroregionu Egrensis

Václav Houžvička

O současné úrovni kontaktů mezi severním Bavorskem a západními Čechami vypovídá výzkum intenzity sociálních kontaktů mezi obcemi provedený formou písemného dotazníkového šetření, jenž byl součástí společného projektu.¹ Analýza vztahů mezi severním Bavorskem a západními Čechami, na jehož realizaci se podílel rovněž tým Pohraničí (do dubna 1993 v rámci Sociálněekonomického ústavu Akademie věd České republiky a nyní jako součást Sociologického ústavu Akademie věd České republiky). Cílem šetření bylo zjistit obsahovou náplň a zaměření vzájemných styků na úrovni obcí a identifikace rozhodujících momentů spolupráce přesahující hranice. Detailně byl zkoumán obsah a forma současných a plánovaných kontaktů směřujících přes hranici, partneři spolupráce, zhodnocení očekávaných a dosažených výsledků, a to především v souvislosti s důsledky otevření hranic a vytvoření euroregionu Egrensis. Cílovou skupinou písemného dotazníkového šetření byli přednostové okresních úřadů, primátoři a starostové (eventuálně na německé straně Landräte, Oberbürgermeister, Bürgermeister).

Vzhledem ke skutečnosti, že návratnost z celkového počtu rozeslaných 417 dotazníků (234 severní Bavorsko a 183 západní Čechy) představovala z německé strany 61 % a z české 25 %, je výsledek odpovídající měrou posunut ve prospěch bavorských respondentů. Nicméně získané výsledky – jakkoli mají omezenou vypovídací schopnost – indikují intenzitu příhraniční spolupráce v daném regionu.

Přeshraniční kontakty obcí severního Bavorska a západních Čech (včetně euroregionu Egrensis)

Kontakty	Zkoumané území	Severní Bavorsko	Západní Čechy	Euroregion Egrensis	Příhraničí S. Bavorsko	Příhraničí Z. Čechy
Žádné	107	97	10	6	47	7
	57 %	68 %	22 %	27 %	63 %	30 %
Existující	67	42	25	14	26	13
	36 %	29 %	56 %	64 %	35 %	57 %
Plánované	13	3	10	2	2	3
	7 %	2 %	22 %	9 %	2 %	13 %
Celkem	18	142	45	22	75	23
	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Pramen: Katedra hospodářské geografie Univerzity Bayreuth, vlastní výzkum 1993.

Přestože je třeba vzít v úvahu nízkou návratnost dotazníků z české strany, je z uvedeného přehledu patrné, že nejvyšší intenzitu kontaktů vykazují obce euroregionu Egrensis – 64 %. Z následující tabulky je jasně zřejmá preference cílů a motivů příhraniční spolupráce, jak je hodnotí představitelé státní správy a samosprávy.

Všeobecné cíle a motivy příhraniční spolupráce na komunální úrovni v roce 1993

Motivy	Zkoumané území	Severní Bavorsko	Západní Čechy	Euroregion Egrensis	Příhraničí S. Bavorsko	Příhraničí Z. Čechy
Porozumění mezi lidmi	59	34	25	13	21	14
	32 %	34 %	30 %	31 %	34 %	36 %
Evropa regionů	27	12	15	5	9	5
	15 %	12 %	18 %	12 %	15 %	13 %
Solidarita	12	10	2	2	5	2
	7 %	10 %	2 %	5 %	8 %	5 %
Historické svazky	34	19	15	10	14	7
	19 %	19 %	18 %	24 %	23 %	18 %
Řešení odborných problémů	44	18	26	11	11	11
	24 %	18 %	31 %	26 %	18 %	28 %
Ostatní	6	3	0	1	2	0
	3 %	3 %	–	2 %	3 %	–
Celkem	182	99	83	42	62	39
	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Pramen: Katedra hospodářské geografie Univerzity Bayreuth, vlastní výzkum 1993.

Na předním místě v hierarchii motivů česko-německé příhraniční spolupráce stojí zcela zřetelně vzájemné porozumění mezi lidmi a následuje je řešení odborných problémů. Je zcela zřejmé, že všelidská hodnota (porozumění) a racionální motiv (odborné problémy) mají přednost před myšlenkou evropského regionalizmu, jehož roli ve vzájemné spolupráci lze hodnotit spíše jako průměrnou. Je to možné konfrontovat s názory obyvatel Chebska na důvody spolupráce českých a německých oblastí euroregionu Egrensis, jakož i na samotný pojem euroregion. Údaje obou výzkumů pořízené v přibližně stejné době poskytují do určité míry strukturovaný pohled na úroveň sociálních kontaktů (eventuálně jejich odraz ve vědomí občanů) v této části česko-německého pohraničí.

Při výzkumu názorů občanů české části Chebska byla položena otázka: *Co vlastně spojuje oblast Oberfranken/Oberpfalz, západní Čechy a Vogtlandsko?* Jejím cílem bylo zjistit, nakolik předcházející vývoj ovlivnil vědomí územní sounáležitosti těchto regionů, možnosti a význam jejich spolupráce.

Tyto 3 oblasti	Souhlasím		Nesouhlasím	Neodpověděl, nevím
	Značně (silně)	Částečně		
Nic nespojuje, jsou stejně odděleny hranicí	7,9	26,0	23,7	42,4
Mají společné dějiny	21,5	37,8	11,1	29,7
Mají společnou kulturu	10,3	40,1	21,8	27,9
Budují společný ekonomický prostor	18,9	34,6	15,0	31,4
Budují společné přírodní prostředí	27,1	35,0	7,0	31,0
Musí se společně hájit proti centrizmu hlavních měst	13,1	16,7	24,2	46,8

Ze struktury odpovědí vyplývá, že vědomí sounáležitosti založené na společné historii a kultuře je sdíleno většinou jen částečně. Zřejmě se vliv rozdělení „železnou oponou“ i nadále projevuje poměrně silně. Více se dotazovaní přiklání k tomu, že tyto země „budují společný ekonomický a ekologický prostor“, projevuje se tedy silněji vědomí projekce společné budoucnosti než vědomí historické sounáležitosti. Společné regionální zájmy, které by měly být obhajovány proti národním centrům, obhazuje rovněž spíše menší část dotázaných. Je možné říci, že to ukazuje na relativně nízký stupeň regionálního patriotizmu našich respondentů.

Další otázka zjišťovala názor na vznik euroregionu Egrensis. Otázka: *Východní část Horního Francka, západní Čechy a saské Vogtlandsko se sdružují v jedné přeshraniční organizaci (euroregion Egrensis). Jak posuzujete, že se v tomto euroregionu angažuje Německo?*

Účast Německa zde hodnotí velmi dobře 11 % dotázaných, 34,1 % dobře, 19,3 % ani dobře, ani špatně, 2,5 % hodnotí účast špatně a 0,8 % velmi špatně. Zbytek (32,3 %) odpověděl, že neví.

Euroregion Egrensis funguje již déle než dva roky. Je proto na místě otázka, zda obyvatelé Chebska znají tento pojem a jak hodnotí činnost tohoto euroregionu. Jak vyplývá z odpovědí na otázku – *Znáte pojem euroregion Egrensis?* –, přesně jej zná jen 12,9 % dotázaných, 48,7 % odpovídá „ano, něco mi to říká“ a 38,4 % tento pojem nezná. Toto zjištění je poněkud překvapivé. Vezmeme-li v úvahu ještě často nepřesné vymezení obsahu tohoto pojmu a fakt většího počtu respondentů s vyšším vzděláním, je zřejmé, že se většina občanů okresu s činností euroregionu dosud výrazněji nebo vůbec neseťkala.

Ti, kteří odpověděli, že znají pojem euroregion Egrensis, nebo že jim to něco říká, blíže specifikovali jeho obsah následujícím způsobem.

Obecnou, alespoň částečně správnou odpověď typu – *zájmové sdružení příhraniční spolupráce* – uvedlo 53 % dotázaných.

Obecnou, ale nepřesnou odpověď – např. volný přechod přes hranice, sjednocení apod. – uvádí dalších 23 % dotázaných.

Přesné zeměpisné a funkční vymezení uvedlo 7 % dotázaných. Objevila se však i odpověď, že to znamená místní rozhlas v Chebu (4,4 %). Ojedinele se vyskytly odpovědi, že jde o „spolek papalášů“, kteří čerpají fondy pro své účely (necelé 1 %).

Vezmeme-li v úvahu, že alespoň nějakou představu o tom, co je to euroregion Egrensis, má jen 50 % dotázaných a že odpovědi jsou většinou velmi nepřesné, je role euroregionu pro veřejnost zřejmě málo přehledná.

Hodnocení role euroregionu Egrensis jako prvku česko-německé příhraniční spolupráce, vyjádřené představiteli obcí, vyznívá výrazně pozitivně. Poněkud skeptičtější je pohled zástupců ostatních okresů západočeského pohraničí (mimo území euroregionu). Přitom je však třeba vzít v úvahu, že vyjádřili výhrady k úrovni konkrétní práce, nikoli vůči myšlence regionální spolupráce samotné. Současně je patrné, že v samotném euroregionu je hodnocení příhraniční spolupráce výrazně pozitivní.

Hodnocení cílů a činnosti euroregionu Egrensis vedoucími představiteli obcí v roce 1993

Hodnocení	Zkoumané území	Severní Bavorsko	Západní Čechy	Euroregion Egrensis	Příhraničí S. Bavorsko	Příhraničí Z. Čechy
Velmi pozitivní	40	28	12	9	16	9
Spíše pozitivní	103	86	17	10	43	7
Spíše negativní	25	15	10	2	9	4
Velmi negativní	2	0	2	1	0	1
Celkem	170	129	41	22	68	21
Průměrná známka (hodnota)	1,9	1,9	2	1,8	1,9	1,9

Pramen: Katedra hospodářské geografie Univerzity Bayreuth, vlastní výzkum 1993.

Opět se nabízí srovnání předchozích údajů s názory obyvatel české části euroregionu Chebsko na další spolupráci.

Přes malou informovanost obyvatel o činnosti a poslání euroregionu většina na otázku – *Jak se stavíte k budoucí příhraniční spolupráci v euroregionu Egrensis?* – odpovídá, že je třeba ji prohloubit (58 % dotázaných). Spolupráce by měla pokračovat na stejné úrovni jako dosud, což uvádí 17 % dotázaných. Že by se měla omezit či zcela zastavit, si myslí jen 2,7 % respondentů. Zbytek do 100 % neví. Většina dotázaných obyvatel, přestože nezná přesně činnost a poslání euroregionu, je tedy pro rozvoj jeho činnosti. Respektive tyto odpovědi svědčí o tom, že dotázaní jsou většinou pro činnost, které umožňují rozvoj spolupráce přes hranice.

Shrme-li předchozí poznatky, je možné říci, že nadále existuje vědomí rozděleného regionu. I když jsou hranice otevřené, existuje zde patrně stále příliš mnoho specifík a rozdílů, které brání prohloubení vědomí regionální přeshraniční sounáležitosti. Nadále tedy převažuje národní konsenzus. Dosavadní činnost přeshraničních regionálních institucí a snaha pokusit se o hlubší sjednocení euroregionu Egrensis nenachází zatím dostatečný odraz ve vědomí obyvatel okresu Cheb. V obecné rovině však u respondentů převažuje názor, že je třeba spolupracovat. Obavy z problémů, které by přitom mohly vzniknout, pociťuje relativně malá část obyvatel.

V zásadě lze říci, že mladší respondenti pociťují méně intenzivně vliv hranice, ale mají poněkud menší vědomí historické a kulturní souvislosti území. Ve větší míře souhlasí

s prohloubením spolupráce. V souvislosti s hodnocením úrovně spolupráce bylo zjišťováno, co respondentům v české části Chebska připadá jako nejvýznamnější bariéra dalšího rozvoje spolupráce. Otázka: *Myslíte si, že následující okolnosti mohou být překážkou rozvoje spolupráce přes hranice? Uveďte, jak velmi mohou komplikovat tuto spolupráci. Jak jsou významné?*

Jak rozdílnosti komplikují spolupráci (v %)

	Žádný	Malý	Značný	Velmi velký	Neví
1. Rozdílný jazyk	15	39	30	14	2
2. Rozdílná národní mentalita	8	34	38	14	5
3. Rozdílná kupní síla měny	3	9	37	48	3
4. Politický systém	23	35	21	9	11
5. Úroveň cen	4	11	40	41	5
6. Historické události	18	32	26	14	10
7. Nedostatečné dopravní komunikace	20	29	27	14	10
8. Nedostatečné informace	10	25	36	19	11

Rozdíly vzhledem k 100 % vznikly zaokrouhlením.

Na prvním místě je rozdílná kupní síla obou měn (jako překážka to připadá 85 % dotázaných). S tím koresponduje úroveň cen (81 %). Tyto dva důvody charakterizují ekonomickou situaci obou zemí. Respondenti právě tento rozdíl nejčastěji pokládají za překážku rozvoje spolupráce přes hranice.

Teprve pak následuje otázka nedostatečné informovanosti (55 %). Jde zřejmě o nedostatek aktuálních znalostí o obou částech euroregionu.

Dále jsou dva důvody, možno říci, kulturně-psychologické. Rozdílná národní mentalita je překážkou spolupráce pro 52 % dotázaných a rozdílný jazyk pro 44 %.

Nedostatky v oblasti dopravní komunikace připadají jako překážka 41 % respondentů.

A konečně nejméně dotazovaných vidí problémy rozvoje spolupráce v oblasti historických událostí (40 %) a v politickém systému obou zemí (30 %).

Souvislost s věkem respondentů není příliš významná. Projevuje se jen u některých tvrzení. Mladší respondenti do 30 let o něco častěji odpovídají, že rozdíly v kupní síle obou měn nehrají tak velkou roli, podobně je to u rozdílu jazyků. Starší respondenti přikládají význam historickým zkušenostem o něco častěji než mladší respondenti.

Rozdíly podle vzdělání, povolání a pohlaví respondentů rovněž nejsou statisticky významné.

Role hromadných sdělovacích prostředků v příhraniční komunikaci

Tato skupina otázek je zaměřena na hledání odpovědi na otázku: *Do jaké míry obyvatelé české části euroregionu sledují informace o politickém, kulturním a ekonomickém dění v jeho německé části, popřípadě ve Spolkové republice Německo jako celku? Zejména je v této souvislosti relevantní sledovanost německých sdělovacích prostředků. Další důležitá otázka, která byla položena: *Které oblasti života jsou pro Čechy nejzajímavější? Za určitý**

indikátor intenzity česko-německých vztahů je považována zejména čtenost česko-německých novin a časopisů. S ohledem na skutečnost, že jsme tuto otázku pokládali i při předchozích sociologických sondách, jež se uskutečnily v roce 1990 a 1991, nabízelo se zde srovnání a vymezení určitého trendu.

Které čtete noviny? V případě této otázky bylo možné očekávat, že se pořadí velice přiblíží struktuře čtenosti českých deníků v té podobě, jak je pravidelně zveřejňuje pražský Institut pro výzkum veřejného mínění či jiné podobné instituce. Toto očekávání se ne zcela naplnilo, neboť do pořadí čtenosti se výrazně zařadily lokální deníky a další listy místního charakteru.

V celkovém pořadí se v čele tabulky umístily deníky *Mladá fronta Dnes* (24,3 %) a *Blesk* (24,7 %). Následuje *Rudé právo* (15,5 %), *Chebský deník* (13,3 %), *Lidové noviny* (12 %) a další.

Přehled čtenosti novin

List	%
Mladá fronta Dnes	24,3
Lidové noviny	12,0
Rudé právo	15,5
Blesk	24,7
Expres	1,2
Práce	5,8
Ostatní celostátní tisk	34,7
Chebský deník	13,3
Ostatní místní tisk	25,5

Snad nejpřekvapivějším zjištěním je dobrá pozice regionálních novin. Náleží k nim nejen *Chebský deník*, ale také širší kategorie „ostatní místní tisk“, v níž respondenti uváděli *Chebsko*, *Herold* aj. Celkem čte různé typy regionálních novin 38,8 % všech dotázaných. Ve světle tohoto zjištění vyniká zejména aktivita koncernu *Passauer Presse*, který v Čechách cílevědomě buduje řetěz regionálních deníků. Potvrzuje se, že regionální tisk je významným nástrojem ovlivňování názorů a postojů veřejnosti, což platí neméně i pro pohraničí.

Z hlediska struktury čtenářské obce jsou zajímavé některé údaje, které detailněji specifikují čtenáře jednotlivých listů.

Mladou frontu Dnes čtou respondenti všech profesních skupin, vesměs se údaje blíží čtvrtině dotázaných; nejvíce ji čtou úředníci ve vyšším postavení (30 %).

Lidové noviny jsou do značné míry listem vysokoškoláků (17 %), vyšších úředníků (40 %) a starší generace (nad 60 let – 12,2 %).

Svým způsobem je kuriozitou současných českých sdělovacích prostředků rychlý úspěch bulvárního *Blesku*, který zatím trvá. *Blesk* čte celkem téměř čtvrtina populace (24,7 %), více ženy (17,4 %) než muži (12,1 %). Zřetelný je úspěch u vrstev s nižším vzděláním – vyučení 18 % (naproti tomu vysokoškoláci pouze 4,7 %). Výjimečným fenoménem je čtenost *Blesku* mezi nejmladší generací – 40,5 %! *Blesk* čtou především studenti středních škol, učňové, dělníci a zaměstnanci.

Rudé právo čtou především věkové skupiny od 30 let výše, všechny vzdělanostní kategorie (8–10 %), více muži než ženy (11 % a 8,3 %), vedoucí pracovníci (16 %), vyšší úředníci (10 %) a důchodci (18,9 %).

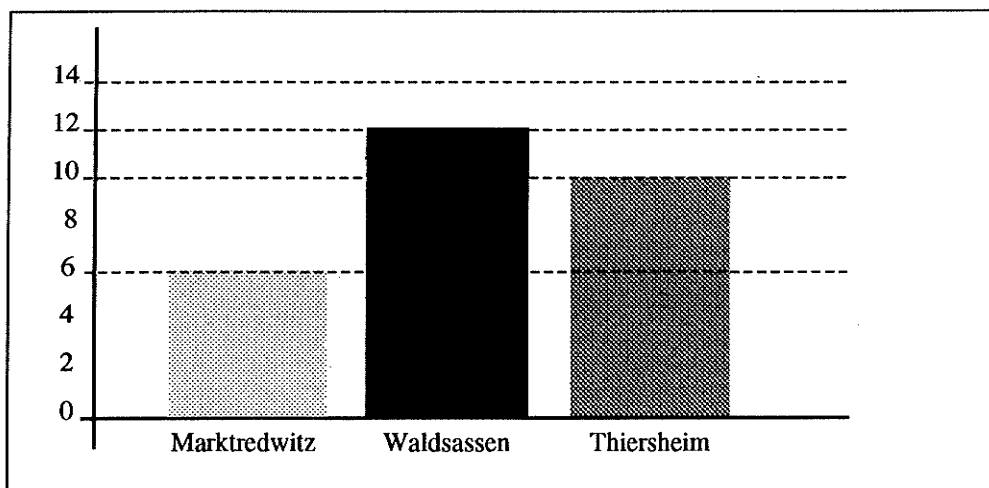
Kromě toho je zajímavé rovněž složení čtenářů regionálního tisku. Z hlediska věkového složení jsou to všechny věkové skupiny, zejména 31–45 let (*Chebský deník* 17,9 %, ostatní regionální tisk 12,8 %). Obdobně jsou zastoupeny všechny úrovně vzdělání, zejména vyučení a středškoláci, ale také všechna povolání, především zaměstnanci a úředníci (15,5 % a 14,8 %).

Otázka: *Čtete nebo alespoň znáte nějaké česko-německé noviny?* Prohlubování spolupráce a styků v rámci příhraniční spolupráce nachází konkrétní výraz v existenci dvojjazyčných česko-německých novin, jako je Český-Böhmen Express, nebo listů pro česko-německou spolupráci, jakými jsou např. Česko-bavorské výhledy, které sice vycházejí v českém jazyce, ale přinášejí množství informací z německé oblasti. Z hlediska historických vazeb a tradic se vlastně jedná o pokus navázat na bilingvismus, který charakterizoval oblast česko-německého pohraničí až do doby, než kontinuitu života v těchto územích přerušil nástup nacizmu a vypjatě nacionalistické postoje z obou stran.

V dotazovaném vzorku zcela jednoznačně převládalo sledování listu Herold (30,5 % v českém jazyce), menší je čtenost Ozvěn (1,9 %), ale 10,7 % dotázaných čte jiné dvojjazyčné noviny, jako je např. Český-Böhmen Express. Zde se nabízí možnost srovnání s naší sondou,² z níž plyne, že česko-německé noviny pravidelně sledovalo pouze 3,2 % dotázaných (České pohraničí v procesu evropské integrace, 1991), občas 21,3 %. Vzhledem ke způsobu formulace otázky (čtete nebo alespoň znáte) lze oba údaje považovat za srovnatelné (oba zahrnují kategorie pravidelně a občas). Přitom trend je vzestupný (24,5 % a 30,5 %), což je z hlediska rozvíjení dobrého sousedství povzbudivé.

Nejvíce tyto noviny čtou vyšší úředníci (50 %), podnikatelé (37 %), zaměstnanci (38 %), vedoucí pracovníci (32 %) a studenti (30,8 %). Podobné profesní složení je také v případě jiných česko-německých periodik, i když s ohledem na nižší četnost je nižší také podíl čtenosti; zřetelně převažují středoškoláci (34,9 %) a vyučení (24 %). Téměř vzácně vyrovnané jsou zastoupeny všechny věkové skupiny (třetina ve všech kategoriích). Srovnání se situací v bavorské části euroregionu nabízí následující graf.

Čtenost dvojjazyčných novin obyvatelstvem vybraných míst severního Bavorska v roce 1993 (v %)

Pramen: vlastní výzkum Katedry hospodářské geografie Univerzity Bayreuth, 1993.

Otázka: *Sledujete německou televizi nebo rozhlas?* Z odpovědí je zřejmá poměrně vysoká míra sledovanosti německého rozhlasu a televize (72,2 % dotázaných). Je tedy patrné, že takto odpovídá řada respondentů, jejichž znalosti němčiny (viz vyhodnocení) zdaleka neumožňují sledovat mluvený text. Na základě doplňujících otázek v průběhu šetření lze dovozovat, že určitá část sleduje německé vysílání stanic, kde je hlavní náplní proud hudby. Nicméně z odpovědí na další otázky vyplývá, že předmětem poslechu jsou i zpravodajské a publicistické pořady.

Otázka: *Jak často posloucháte německý rozhlas a televizi? Jak často sledujete denní zprávy a týdeník?* Z odpovědí na otázku po frekvencii sledování jednotlivých médií a jejich zpravodajsko-publicistických pořadů je patrné, že se zájem českých posluchačů nesoustřeďuje pouze na zábavné pořady. Porozumění základním problémům politické scény tvoří důležitý základ dobrých sousedských vztahů v tom smyslu, že napomáhá k porozumění motivům a postojům, s nimiž se český občan setkává v každodenním kontaktu s německými sousedy.

	Pravidelně	Poměrně často	Příležitostně	Jen velmi málo
Televize	18,9	18,6	26,0	8,8
Rozhlas	12,2	14,2	16,0	22,4
Denní zprávy	13,5	9,3	14,0	27,6
Týdeník	5,5	6,0	11,5	37,3

Údaje jsou uvedeny v % z celkového počtu respondentů; zbytek do 100 % neodpověděli.

Německou televizi (programy nebyly specifikovány) sledují pravidelně, nepravidelně a příležitostně dvě třetiny dotázaných (63,5 %). Velmi málo se dívá 8,8 % respondentů. Za důležitou lze považovat skupinu pravidelných diváků (18,9 %), kde výrazně převažují muži (23,9 %) nad ženami (13,9 %). Nejpočetněji jsou zastoupeny věkové skupiny 31–45 let (22,9 %) a nad 60 let (19,1 %). Téměř rovnoměrně (20 % a více) jsou zastoupeny profesní skupiny vedoucích pracovníků, úředníků všech kategorií, podnikatelů a nezaměstnaných. Z hlediska vzdělání převažují středoškoláci (22,5 %) a vysokoškoláci (19,8 %).

Německý rozhlas poslouchá pravidelně 12,2 % respondentů, nepravidelně 18,6 %, příležitostně 16 %. Složení jednotlivých skupin respondentů se do značné míry blíží rozložení popsanému v případě televize, pokud se jedná o profesní složení i vzdělání. Poněkud odlišné je věkové složení posluchačů. To se týká především pravidelných posluchačů, kde skupina 19–30 let tvoří 28,7 %, 31–45 let 35 % a 46–60 let 22,4 %. Je tedy zřejmé, že se nepotvrdil předpoklad, že se posluchači rozhlasu rekrutují z věkové skupiny do 18 let a že jejich hlavním motivem je poslech hudby.

Denní zprávy sleduje pravidelně 13,5 %, příležitostně 14 % dotázaných. Podstatně menší poslechovost je u týdenních souhrnných zpravodajství a u diskuzních pořadů, které pravidelně sleduje pouze 5,5 %, zatímco velmi málo 37,3 % respondentů. Poslouchají je více středoškoláci a vysokoškoláci, více muži než ženy.

U zpravodajských pořadů je však patrné, že se těžiště skupiny posluchačů posouvá do starších věkových kategorií, a to nad 30 let.

Jak se zajímáte o následující oblasti života v Německu?

	Velmi	Zajímám		Nezajímám
		Středně	Málo	
Kulturní události	4,8	17,5	29,0	25,3
Sport	15,9	20,4	14,6	25,6
Politické události	12,9	28,2	18,2	17,5
Místní zpravodajství	4,8	13,0	20,4	38,2

Z uvedené tabulky vyplývá pořadí, v jakém preferují občané české části euroregionu Egrensis jednotlivé oblasti života v Německu, popřípadě v Bavorsku. Podle očekávání je

největší zájem o sport, a to u věkové skupiny do 18 let (velmi 2,7 %, středně 27 %). Poměrně silně jsou avšak zastoupeny také další věkové kategorie (nad 15 %). Celkem překvapivé je zjištění, že se zájem dělí rovnoměrně mezi muže a ženy, a to téměř na polovinu (středně velký zájem má 46 % mužů a 53,9 % žen). Z hlediska povolání není výraznějších výjimek, neboť zájem projevují všechny profesní skupiny.

Obdobný je zájem i o politické dění v SRN. Z rozhovorů uskutečněných v průběhu šetření je patrné, že čeští občané nesledují pouze vnitroněmecké zpravodajství, ale oceňují především širší záběr a objektivitu pohledu německých sdělovacích prostředků na mezinárodní události. Například několik respondentů se výslovně zmiňovalo o zpravodajství z občanské války v bývalé Jugoslávii, které údajně koriguje jednostranný pohled zejména České televize.

Ve skupině, která se velmi zajímá o politické dění, převládají výrazně muži (67 %). Převažují osoby s vyšším vzděláním (středoškolaři: velmi 40 %, středně 49 %, málo 44,4 %; vysokoškolaři: velmi 25,5 %, středně 37,7 %).

Z hlediska věkového složení je poměrně rovnoměrné zastoupení všech skupin. Profesně jsou zcela přesvědčivě nejinformovanější skupinou zaměstnanci, jichž se na zájmu o politické dění v Německu podílí téměř třetina (29,1 %). Značně se jim blíží podnikatelé, úředníci a řídící pracovníci.

Podstatně menší zájem je na české straně o lokální německé zpravodajství. Je to celkem přirozené, neboť se jedná o informace bezprostředně se týkající života „v místě“, který se běžného návštěvníka nebo turisty příliš netýká. Zajímavé je, že z profesního hlediska mají o tuto oblast největší zájem dělníci (velmi 7,1 % a středně 13,4 %) ve věku od 19 let výše (19 let 14,3 %, 31–45 let 31,4 %, 46–60 let 28,6 %). Lze se domnívat, že se jedná o aktuální nebo potenciální pendlery, kteří jsou prostřednictvím zaměstnání vtaženi do místních problémů života v Německu. S ohledem na nízkou četnost této skupiny respondentů však mají výsledky a jejich interpretace omezenou platnost.

Jen o málo větší zájem než o sport je o kulturní události. Z průběhu rozhovorů je patrné, že pod pojmem kultura rozumějí občané hlavně různé typy slavností, jichž je v Bavorsku organizována celá řada. (Do určité míry výsadní postavení zaujímají hudební slavnosti – Bayreuth a Markredwitz). Kupodivu nikdo z respondentů neuvěděl výslovně název projektu Středoevropský letní hudební festival, který je jedním z výrazných kulturně integračních počínů euroregionu Egrensis a na němž se podílejí města a obce z obou částí euroregionu. Nicméně lze z odpovědí usuzovat, že občané vnímají jednotlivé koncerty spojené s konkrétními městy, nikoli festival jako svébytný projekt. Převládá kategorie zaměstnanci, muži i ženy, a to s vyšším vzděláním.

Jazykové znalosti obyvatelstva

Perfektní znalost němčiny (tj. odpověď na otázku: *Mohu bez problémů diskutovat i o abstraktních tématech, číst beletrii apod.?*) uvádí 6,8 % dotázaných. Mohu mluvit o běžných věcech, uvádí 30,2 %. Mám jen pasivní znalosti, rozumím, ale nemohu mluvit, uvádí 29,7 %. Znáám jen jednotlivá slova, uvádí 26,4 % dotázaných. Neumím ani slovo německy, uvádí 6,8 % respondentů.

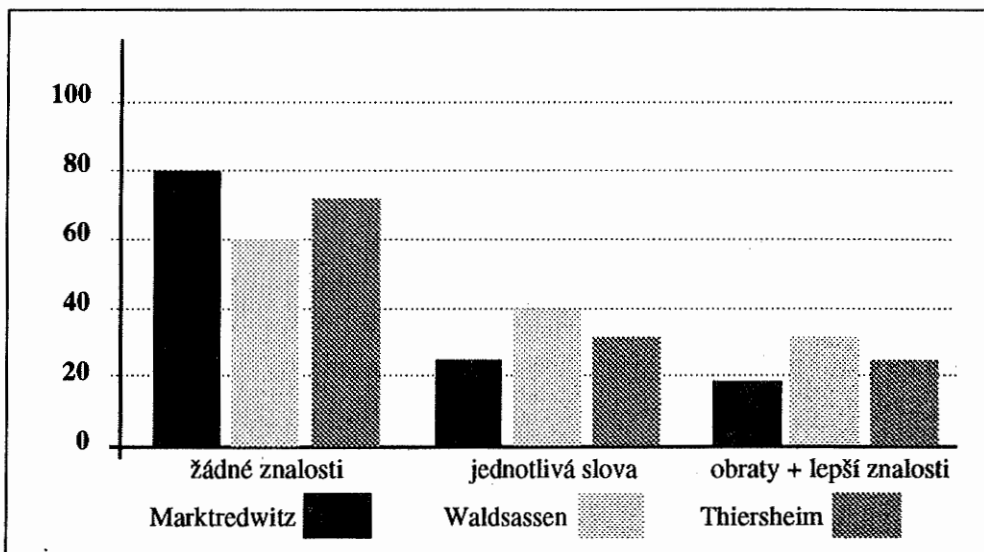
Pokud jde tedy o znalost němčiny, je podle odpovědí dotázaných poměrně dobrá. Téměř 40 % zná, možno říci, dobře německy. Zde je třeba však vzít v úvahu výše zmíněný posun výběrového souboru tohoto výzkumu. Fakt, že je v něm více lidí s vyšším a vysokoškolským vzděláním, zřejmě ovlivňuje rozložení úrovně znalosti němčiny. Situace v tomto směru je v celé populaci okresu Cheb tedy zřejmě horší.

Souvislost s věkem ukazuje, že mezi těmi respondenty, kteří uvádějí, že znají dobře německy (1. a 2. stupeň), je o něco více mladších lidí. Nejvíce těch, kteří říkají, že neznají ani slovo, je naopak mezi staršími respondenty nad 45 let.

Výuku němčiny ve školách považuje 95,5 % dotázaných za potřebnou. Jen 1,6 % uvedlo, že potřebná není. Zbytek do 100 % odpověděl, že neví.

Na základě výzkumu, který provedla Univerzita Bayreuth, lze dokumentovat úroveň znalosti českého jazyka v bavorské části euroregionu. V průměru 74 % dotázaných uvedlo, že neumí ani slovo česky. Pouhá 4 % respondentů uvedla schopnost použít jednotlivá slova, případně některé obraty či fráze. Současně dotazovaní uváděli, že jim často v České republice vycházeli vstříc v obchodech, restauracích apod., takže se mohli dorozumět německy. Zajímavé jsou rozdílné hladiny znalosti češtiny v jednotlivých městech bavorského pohraničí.

Znalost češtiny u obyvatelstva vybraných míst severního Bavorska v roce 1993 (v %)

Pramen: vlastní výzkum Katedry hospodářské geografie Univerzity Bayreuth.

¹ Katedra hospodářské geografie a prostorového plánování Univerzity Bayreuth, prof. dr. J. Maier.

² Viz Závěrečná zpráva sociologické sondy České pohraničí v procesu evropské integrace. SEÚ ČSAV, Ústí nad Labem 1991.